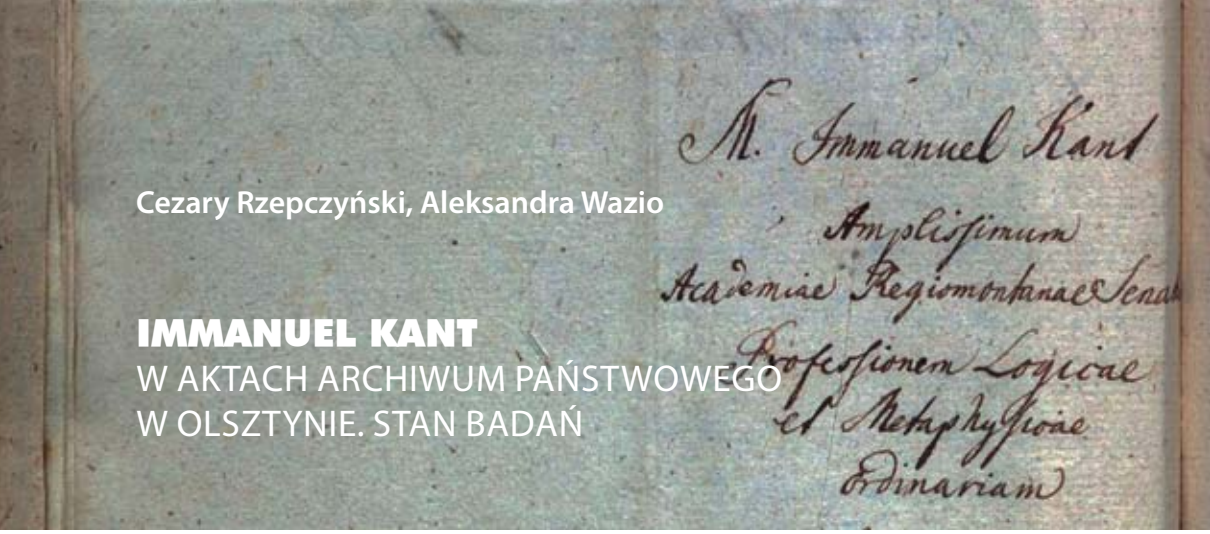

Cezary Rzepczyński, Aleksandra Wazio

IMMANUEL KANT
W AKTACH ARCHIWUM PAŃSTWOWEGO W OLSZTYNIE. STAN BADAŃ

W zasobie Archiwum Państwowego w Olsztynie znajdują się między innymi dokumenty dotyczące dawnej Albertyny – Uniwersytetu Albrechta w Królewcu. Wśród nich zachowane są zarówno dokumenty dotyczące Kanta, jak i jego rękopisy.

Pismo Immanuela Kanta w sprawie jego zatrudnienia po zmarłym profesorze Kypke

W grudniu 1758 roku na Wydziale Filozofii Uniwersytetu Albrechta w Królewcu zwolniła się posada profesora logiki i metafizyki. Zmarł Johann David Kypke, który do śmierci zajmował owo stanowisko. Zainteresowanie wakatem wyrazili: Immanuel Kant, Friedrich Matthias Watson, Johann Theisen, Coelestin Christian Flottwell, Johann Bernhard Hahn i Friedrich Johann Buck. Przychylność ówczesnego rektora miało dwóch pretendentów – Immanuel Kant oraz Friedrich Johann Buck i to ich kandydatury rozpatrywał senat uniwersytetu. W piśmie z 11 grudnia 1758 roku Immanuel Kant, zwracając się do senatu, oferuje swoją kandydaturę na stanowisko po zmarłym profesorze. Filozof swoją prośbę motywuje zainteresowaniem logiką i metafizyką, a także dotychczasową działalnością naukową – w owym czasie Kant pracował jako prywatny wykładowca. Miejsce profesora Kypke ostatecznie zajął Buck, który wtedy miał dłuższy staż i większe doświadczenie niż Kant.

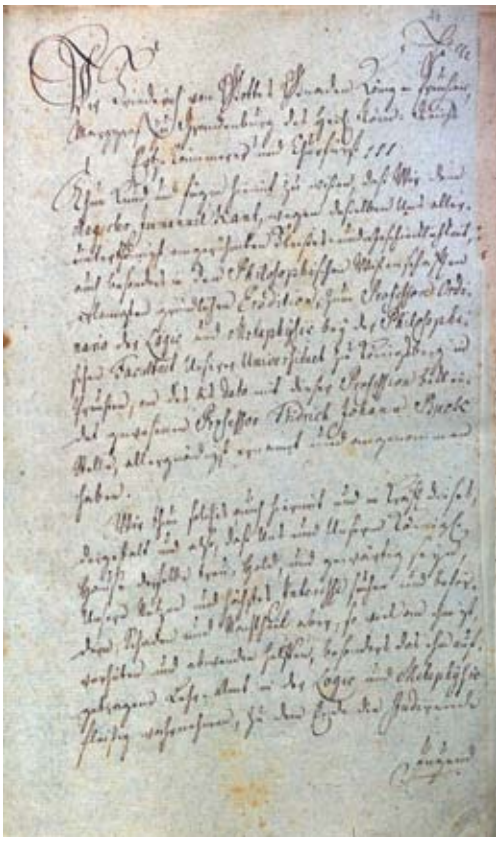

1–4. Pismo Immanuela Kanta w sprawie jego zatrudnienia po profesorze Kypke, Archiwum Państwowe w Olsztynie, zespół Uniwersytet Albrechta w Królewcu, sygn. 1646/443. s. 200–203. Fot. Aleksandra Wazio, APO.

Zatrudnienie Immanuela Kanta jako profesora logiki i metafizyki po zmarłym profesorze Langhansenie

W 1770 roku Kant został nominowany do profesury. Po śmierci profesora matematyki Langhansena objął po nim wakujące stanowisko. Zamienił się jednak z Friedrichem Johannem Buckiem i objął katedrę logiki i metafizyki, gdyż właśnie w tych dziedzinach miał największe doświadczenie.

Poniższe pismo nadane przez króla Fryderyka nominuje Immanuela Kanta na profesora logiki i metafizyki.

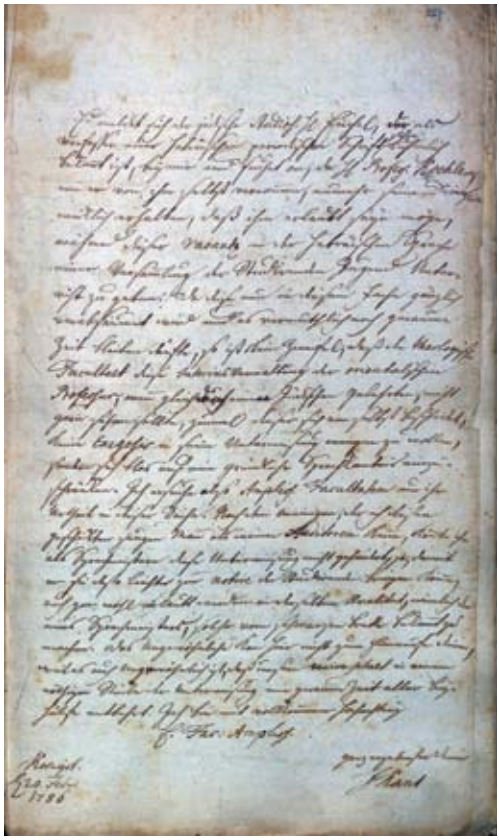
5. Fragment pisma dotyczący kandydatury Immanuela Kanta na profesora logiki i metafizyki po profesorze Langhansenie, Archiwum Państwowe w Olsztynie, zespół Uniwersytet Albrechta w Królewcu, sygn. 1646/34, s. 24. Fot. Aleksandra Wazio, APO.

Opinia Kanta o Isaaku Abrahamie Euchelu, kandydacie na profesora orientalistyki

Pismo Immanuela Kanta z 20 lutego 1786 roku, skierowane do władz wydziałowych Uniwersytetu Albrechta w Królewcu, dotyczy kandydatury żydowskiego studenta Isaaka Abrahama Euchela na wykładowcę języka hebrajskiego. Kant przychylny jest owej kandydaturze i pozytywnie ocenia umiejętności i działalność pana Euchela. Nie spodziewając się przychylności wydziału teo-

logii w tej sprawie z przyczyn religijnych, Kant zapewnia władze o neutralności żydowskiego studenta i jego chęci rzetelnej nauki języka hebrajskiego bez poruszania kwestii dotyczących wiary. Ponadto, w opinii Kanta, uniwersytet cierpi na braki kadrowe, a zaniedbany dotąd język hebrajski powinien być nauczany przez specjalistę.

Przychylna opinia Kanta i innych królewieckich uczonych nie była jednak w stanie zmienić zasad obowiązujących na uniwersytecie. Zgodnie z przepisami o profesurę mogli ubiegać się tylko nauczyciele akademiccy wyznania ewangelicko-augsburskiego. Sam Kant – choć prywatnie utrzymywał przyjazne stosunki z licznymi żydowskimi studentami i uczonymi – jako rektor uczelni ostatecznie nie mógł wyrazić zgody na profesurę Isaaka Abrahama Euchela[1].

6. Opinia Immanuela Kanta dotycząca Isaaka Abrahama Euchela, Archiwum Państwowe w Olsztynie, zespół Uniwersytet Albrechta w Królewcu, sygn. 1646/146. s. 227. Fot. Aleksandra Wazio, APO.

Uwagi Kanta dotyczące sprawy zniesienia konwiktorium

Immanuel Kant sporządził uwagi na koncepcie pisma Karla Daniela Reuscha, inspektora alumnatu i Collegium Albertinum, z 24 czerwca 1794 roku. Pismo

1 Więcej o relacjach Immanuela Kanta z Żydami, a także o stosunku Albertyny do tej mniejszości zob.: S. Dietzsch, *Immanuel Kant. Biografia*, tłum. K. Krzemieniowa, Warszawa: Wiedza Powszechna, 2005, s. 136–158.

7. Uwagi Kanta dotyczące zniesienia konwiktorium, Archiwum Państwowe w Olsztynie, zespół Uniwersytet Albrechta w Królewcu, sygn. 1646/156, s. 11.
Fot. Aleksandra Wazio, APO.

Reuscha było odpowiedzią na reskrypt królewski z 2 czerwca tegoż roku w sprawie zniesienia konwiktorium (stołówki akademickiej). W uwagach Kant postuluje o utrzymanie dotychczasowych zasad jej funkcjonowania.

Sprawa uniwersyteckiej stołówki była głośno omawiana wśród członków senatu uczelni. W związku z kosztownym jej utrzymaniem[2] rząd krajowy (Etats-Ministerium) wyraził wątpliwości wobec zasadności dalszego istnienia konwiktorium. Padła propozycja wydzielania studentom Albertyny konkretnej sumy, którą mieliby przeznaczyć na samodzielny zakup posiłków w pobliskich lokalach gastronomicznych. Członkowie senatu byli podzieleni; sam Kant natomiast popierał utrzymanie uniwersyteckiej stołówki w dotychczasowej formie, co miałoby zapobiec ewentualnemu nierozważnemu wydawaniu powierzonych studentom pieniędzy.

Cezary Rzepczyński, Aleksandra Wazio

2 Akta dot. konwiktorium można znaleźć w zbiorach Archiwum Państwowego w Olsztynie, zespół: Uniwersytet Albrechta w Królewcu, sygn. 1646/42; 1647/251. Dostępne są tu m. in. informacje odnośnie do zasad panujących na uniwersyteckiej stołówce, jadłospisy oraz koszty utrzymania.

***Cezary Rzepczyński**, ur. w 1961 roku w Nidzicy. Ukończył studia wyższe w zakresie historii ze specjalnością archiwalną na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Pracuje jako starszy kustosz w Archiwum Państwowym w Olsztynie. Interesuje się historią, poezją śpiewaną (Jaromir Nohavica, Władimir Wysocki, Bułat Okudżawa), literaturą, sportem. Pasjonat kina czeskiego i rosyjskiego. Członek Stowarzyszenia Archiwistów Polskich.*

***Aleksandra Wazio**, ur. w Olsztynie, absolwentka studiów historycznych pierwszego stopnia na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie. Obecnie pracuje jako archiwista w Archiwum Państwowym w Olsztynie i pisze pracę magisterską „Kształtowanie się rzymskiej myśli politycznej w obliczu wydarzeń lat 78–44 p.n.e.". Zafascynowana historią starożytną, poezją i twórczością Davida Bowie. W wolnym czasie pisze utwory własne, słucha muzyki i czyta o muzyce.*